Кобзар А. С.
Здобувач 35 групи ФМЕ
Кочевой М. М.
кандидат економічних наук, доцент

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН

В сучасних кризових умовах, які впливають не лише на економіку України, а на світові тенденції розвитку всього світу постає питання ефективного державного регулювання цін. Спочатку потрібно визначити поняття державного регулювання – це система прийняття рішень (управління) та практичного здійснення заходів і процедур, спрямованих на забезпечення запланованого рамкового режиму (умов) функціонування та розвитку економічної (господарської) системи.

Основна мета державного регулювання внутрішнього ринку споживчих товарів полягає в забезпеченні підвищення добробуту населення через створення умов для задоволення їхніх потреб на споживчому ринку і підтримки розвитку вітчизняних виробників. Серед основних цілей можна виокремити:

1. Захист інтересів та задоволення потреб споживачів у продукції відповідного асортименту та якості.

2. Захист товаровиробників, що працюють в умовах ринкової конкуренції, забезпечуючи їм можливість ефективної економічної діяльності.

3. Підтримка інноваційних процесів, що використовують нові технології у виробництві, переробці сировини та збуті продукції, тим самим сприяючи конкурентоспроможності на ринку як внутрішньому, так і міжнародному [1, с.55].

Світовий досвід показує, що у кожній демократичній країні, яка прагне забезпечити розвиток у суспільстві, велика увага приділяється удосконаленню системи ціноутворення з метою забезпечення повної узгодженості інтересів всіх верств населення. Таким чином, державне регулювання цін застосовується у всіх країнах, незалежно від рівня ринкового саморегулювання. Проте ступінь та форми втручання держави в процес ціноутворення залежать від різних факторів, таких як рівень соціально-економічного розвитку, важливість державного сектору, рівень приватної власності, конкуренції та монополізації на ринку, інтенсивність інформаційних процесів та інші. Наприклад, у країнах, у яких наявні соціально-економічні проблеми, держава активно втручається у механізм ціноутворення, компенсуючи недоліки ринкового регулювання та забезпечуючи рівновагу в цінах. У розвинених ринкових економіках, якщо грошово-фінансова система стабільна, державне регулювання цін обмежується впливом на передумови та наслідки вільного ціноутворення. Так більшість країн обмежують регулювання цін лише на товари та послуги, які мають стратегічне значення для населення, такі як електроенергія, водопостачання, транспорт та поштові послуги [2, с.114-115].

У сучасних умовах державні органи втручаються у процес ціноутворення за допомогою прямих і непрямих (опосередкованих) методів.

Пряме регулювання переважно застосовується на початковому етапі створення ринку або у кризових ситуаціях в економіці. До прямих методів належать встановлення фіксованих цін на ключові товари та послуги, застосування граничних цін або коефіцієнтів підвищення цін, декларування змін цін, заморожування цін на певний період, встановлення максимальних рівнів посередницьких надбавок і торговельних націнок, а також укладення договорів про ціни між підприємствами і державою.

Серед методів прямого регулювання цін найпоширеніші:

1. Встановлення максимальних цін, коли держава обмежує можливість підвищення цін понад певний рівень. Це робиться для захисту інтересів споживачів від надмірного зростання цін та для контролю інфляційних тенденцій, а також для запобігання отриманню монопольними структурами надмірних прибутків у періоди тимчасової нестачі товарів.

2. Встановлення мінімальних цін, коли уряд визначає найнижчі рівні цін, вищі за ті, які могли б встановитися на ринку у звичайних умовах. Це може призводити до збільшення пропозиції товарів і до стимулювання виробництва, а також забезпечувати певний рівень доходу для виробників.

3. Створення резерву товару, коли урядові органи закуповують товари на ринку, коли існує надлишок та ціни знижуються, а потім пропонують ці товари у разі дефіциту на ринку, що сприяє стабілізації цін.

На стадії зрілого ринку і при нормальному економічному розвитку, наприклад в таких країнах як США, Китай, та країни ЄС, держава частіше використовує непрямі методи регулювання цін. Це означає, що вона впливає на поведінку учасників ринкового процесу, але не встановлює ціни безпосередньо. Непряме регулювання досягається за допомогою зміни рівнів та різноманітності ставок товарних податків (ПДВ, акцизний збір, мито), надання податкових пільг, кредитування, встановлення граничних нормативів рентабельності тощо [3].

Тобто виходячи з усіх вищезазначених методів можна сказати що сучасне державне регулювання цін відіграє важливу роль у забезпеченні стабільності економіки та соціального розвитку, забезпечуючи баланс між інтересами споживачів, виробників та інших учасників ринкових відносин.

Список використаних джерел

1. Килин О. В., Вітер О. М., Свелеба Н. А. Інструментарій регуляторного впливу на функціонування ринку споживчих товарів. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2022. URL: https://doi.org/10.32782/2413-9971/2022-41-10 (дата звернення 04.04.2024)

2. Мороз С. В., Мейш А. В., Вовкотруб К. В. Наслідки державного регулювання цін. Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки. 2021. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/?p=10115 (дата звернення 04.04.2024)